

УДК 332.24

Федоришин В.С.,
здобувач*
Хмельницький національний університет

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Fedoryshyn V.S.,
postgraduate
Khmelnytsky national university

FORMATION OF SOCIAL DEVELOPMENT POLICY OF MUNICIPAL PROPERTY OF THE TERRITORIAL COMMUNITIES

Постановка проблеми. Важливою функцією місцевого самоврядування є здійснення ефективною регіональної політики розвитку територіальної громади на основі ефективного використання комунальної власності. Для реалізації цього необхідна відповідна законодавча та фінансова база, стабільна місцева економіка і вільне володіння, користування та розпорядження комунальною власністю. Генеральною стратегічною метою сучасної соціальної політики України має стати підвищення якості життя. На її реалізацію повинна бути спрямована діяльність всієї системи державного управління. Організація життєдіяльності територіальних громад тісно пов'язана із проблемою роботи органів всіх рівнів управління, і насамперед органів місцевого самоврядування, тому формування сучасної політики розвитку комунальної власності на місцях має підкріплюватись конкретними управлінськими рішеннями в регіонах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти розвитку комунальної власності територіальних громад та соціальної сфери досліджували такі науковці, як В. Алексєєв, Р. Хоменець, В. Шаповал, О. Кравчук, С. Саханенко, С. Недашківський. Проблеми управління майном комунальної власності висвітлювалися в багатьох публікаціях І. Борисенка, В. Вакуленка, В. Гірняка, Р. Гринюка, О. Дзери. Вивчаючи соціально-економічну проблематику розвитку власності в комунальній сфері територіальних громад, досліджено теоретико-методологічні напрацювання як вітчизняної, так і світової економічної науки, з'ясовано принципову сутність соціальної функції держави в контексті покращення соціальних стандартів та якісних показників життєдіяльності громад, інші важливі категорії та поняття соціального порядку. Проте, незважаючи на достатню кількість праць з означеного напрямку наукового дослідження, на сьогодні поки що відсутні комплексні наукові підходи стосовно стабільного розвитку комунальної сфери територіальної громади як соціально-економічної системи.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є пошук аргументів на користь необхідності формування сучасної регіональної політики розвитку комунальної власності як основи регіональної моделі соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Територіальні громади мають комунальну власність. Органи місцевого самоврядування в свою чергу здійснюють функції управління, пов'язані із задоволенням суспільних потреб населення відповідної територіальної громади. Ця діяльність здійснюється з використанням комунального господарства, тобто сукупності підприємств, установ, організацій, які проводять господарську діяльність на території місцевої громади [1].

Основними суб'єктами комунального господарства є комунальна установа, тобто некомерційна організація, яка створена органом місцевого самоврядування для здійснення

* Науковий керівник: Нижник В.М. – д.е.н., професор

управлінських, соціально-культурних або інших функцій некомерційного характеру та фінансується ним повністю або частково, а також комунальне унітарне підприємство [2].

Діяльність органів місцевого самоврядування базується на економічних принципах:

- формування ринку споживачів послуг житлово-комунального господарства, їхня господарська самостійність на основі приватних економічних інтересів;
- створення механізмів, які б забезпечували взаємну відповідальність суб'єктів договірних відносин у сфері виробництва та споживання послуг житлово-комунального господарства;
- платність послуг;
- соціальний захист малозабезпечених верств населення через надання компенсацій з оплати житла і комунальних послуг [3].

До економічної та господарської діяльності місцевого самоврядування відносяться:

- визначення принципів розмежування компетенції, предметів відання і повноважень органів місцевого самоврядування;
- характеристика структури і функцій комунального господарства;
- виявлення ресурсів [4].

Комунальне господарство має риси приватного господарства, оскільки підприємства, установи, організації виступають на ринку як рівноправні самостійні суб'єкти. Але на відміну від звичайного приватного господарства його метою є не отримання прибутку, а вирішення місцевих питань (задоволення суспільних потреб). Таким чином, результатами цього господарювання користуються всі жителі, і вони ж є замовниками послуг, які надаються за допомогою комунального господарства, у цьому проявляється його суспільний характер. З цього боку комунальне господарство пов'язане з органами місцевого самоврядування через виконання останніми своїх власних повноважень [5].

Для ефективнішої роботи підприємств комунальної сфери доцільно зацікавити їх у виробництві товарів і послуг, які спрямовані на задоволення суспільних потреб населення. Органи місцевого самоврядування можуть зробити це за допомогою комунального замовлення. В основі цього замовлення лежать соціальні норми – показники необхідної бюджетної забезпеченості населення найважливішими житлово-комунальними, соціально-культурними й іншими послугами в натуральному та грошовому вираженні в межах його виконання. Програми та проекти розвитку місцевого самоврядування в порядку, встановленому статутом, повинні включатись у зведений проект комунального замовлення, який у свою чергу повинен затверджуватися представницькими органами місцевого самоврядування одночасно з місцевим бюджетом, оскільки він є об'ґрунтуванням його видаткової частини [6].

Однією з вимог, яка ставиться до комунального замовлення – це його розміщення тільки на конкурсній основі. У тих випадках, коли комунальне замовлення передається локальній природній монополії, договір повинен укладатися на підставі незалежного аудиту цін, тарифів і обсягів послуг, що надаватимуться (технологічний аудит).

В Україні переважна частина об'єктів комунальної власності належить до соціально-культурної сфери житлово-комунального господарства. За сучасних економічних умов і внаслідок впливу суб'єктивних чинників підприємства житлово-комунального господарства є здебільшого збитковими, що потребує залучення до функціонування цієї сфери приватного сектора.

Рівень приватизації комунального майна в Україні такий, що місцеві органи через місцеві бюджети фінансують надання послуг, які по суті є приватними, а не громадськими: будівництво, утримання комунального житла, надання комунальних послуг, оренда соціальних об'єктів. Натомість у сфері нерухомості та надання комунальних послуг не спостерігається суттєвого прогресу ринкових відносин [7].

Крім того, загострення соціальної ситуації в регіонах України пов'язано з різким падінням соціальної захищеності населення, недостатнім поясненням здійснюваних реформ. Нормалізувати соціально-економічну ситуацію в регіональному розрізі можливо за допомогою наукового об'ґрунтування соціальної політики, яку слід проводити на всіх територіальних рівнях: національному, регіональному та муніципальному.

Соціальна регіональна політика поєднує низку розроблених заходів, які реалізуються всіма владними структурами по вдосконаленню соціального розвитку та формування економічної передумови територіальних громад та сфери життєдіяльності людей. Це заходи соціально-економічного, правового та організаційного характеру, які спрямовані на розвиток та нівелювання негативу соціальних явищ. Принципи такої політики в регіональному аспекті та їх алгоритмізація наведено на рисунку 1.

Стратегічною метою регіональної політики розвитку громад на сьогодні є формування умов для розвитку комунальної власності, оскільки саме від її ефективного використання залежить рівень та якість життя територіальних утворень та кожної людини.

Рис. 1. Алгоритмізація принципів розвитку комунальної власності територіальних громад

Джерело: складено автором на основі [8]

Забезпечення умов для соціального розвитку регіонів має супроводжуватись стимулюванням формування цивілізованих громадських відносин, зниження соціальної напруги та нейтралізації конфліктних ситуацій.

В сучасних умовах розвитку громадянського суспільства на порядку денному в пріоритеті мають стояти цілі тактичного характеру. Такі цільові настанови мають визначати систему комплексних завдань регіональної політики в соціальному та економічному сенсі. Першочерговими мають стати:

1. Всі регіональні процеси, включаючи структурну перебудову економіки, підпорядкувати соціальним пріоритетам розвитку територіальної громади.
2. Забезпечити умови для зростання якості населення регіону.
3. На основі ефективного використання комунальної власності територіальних громад створити регіональні соціально-інфраструктурні комплекси, які забезпечуватимуть населення освітніми, культурними, житлово-комунальними та послугами охорони здоров'я.
4. Забезпечити громадську безпеку та правовий захист.

5. Розробити блок програм щодо вдосконалення соціального розвитку регіонів, сформувавши соціальний моніторинг, який має на меті здійснення моніторингу за процесами розвитку комунальної власності в регіоні.

Розвиток комунальної власності в Україні має відбуватися на основі функціонального підходу, тобто критерії формування комунальної власності як джерела економічної самодостатності територіальних громад мають відповідати повноваженням органів місцевого самоврядування та інтересам населення відповідної території (регіону) і забезпечувати ефективне функціонування місцевого господарства.

Висновки та подальші дослідження. Накопичений досвід та проведені дослідження переконливо свідчать про те, що прогресивні трансформації та активна регіональна соціальна політика повинні характеризуватися високим рівнем цільової соціально-економічної спрямованості, їх принципи та методи мають узгоджуватися із загальним курсом реалізації національно та стратегічно важливих реформ в частині розвитку громадянського суспільства. Основними завданнями щодо реалізації концепції політики розвитку комунальної власності територіальних громад мають бути: визначення пріоритету наукової діяльності з вирішенням соціальних проблем суспільного розвитку; формування системи інститутів соціальної політики; залучення державних, недержавних коштів та регіональних інвестицій; підвищення рівня використання на практиці наукових розробок щодо розв'язання соціальних проблем; вивчення та впровадження адаптованого до умов України міжнародного досвіду. Успіх у вирішенні питань розвитку комунальної власності може бути досягнуто за умови відповідності поставлених цілей і завдань інтересам територіальних громад, суспільному консенсусу щодо базових засад стратегії розвитку та механізмів її реалізації на регіональному рівні.

Література

1. Алексєєв В.М. Власність територіальних громад в Україні: шляхи розвитку : монографія / В. М. Алексєєв. – Чернівці : Технодрук, 2007. – 336 с.
2. Сментина Н.В. Формування системи ефективного управління комунальною власністю / Н. В. Сментина // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 21 / Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса: ОДЕУ, 2005. – С. 251–255.
3. Глазунова Н.И. Государственное и муниципальное (административное) управление : учебник / Н.И. Глазунова. – М., 2006. – 560 с.
4. Пілунський І. Особливості організаційно-економічного управління місцевими програмами / І. Пілунський // Збірник наукових праць НАДУ, 2005. – Вип. 2. – С. 424-429.
5. Кравчук О.О. Поняття комунального управління та його місце в механізмі реалізації публічної влади в Україні / О.О. Кравчук // Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: Зб. тез наук. доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. студ. та аспірантів (17-18 березня 2006 р.). – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки. – 2006. – С. 221–222.
6. Саханенко С. Муниципально-территориальный процесс та проблеми його вдосконалення / С. Саханенко // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президенті України ; за заг. ред. В.І.Лугового, В.М. Князева. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – Вип. 1. – С. 257–263.
7. Онищук Г.І. Проблеми розвитку міського комплексу України: теорія і практика / Онищук Г.І. ; за ред. С.І. Дорогунцова. – К., 2002. – 439 с.
8. Кравчук О. Особливості структури органів комунального управління та питання їх систематизації / О. Кравчук // Право України. – 2006. – № 10. – С. 119–123.

References

1. Aleksieiev, V.M. (2007), *Vlasnist terytorialnykh hromad v Ukraini: shliakhy rozvytku* [Ownership of territorial communities in Ukraine: development trends], monograph, Technodruk, Chernivtsi, Ukraine, 336 p.
2. Smentina, N.V. (2005), "Formation of system of efficient control over the municipal property", *The bulletin of socioeconomic researches*, Issue 21, pp. 251-255.

3. Glazunova, N.I. (2006), *Gosudarstvennoye i munitsipalnoye (administrativnoye) upravleniye* [State and municipal (administrative) management], textbook, Moscow, Russia, 560 p.
4. Pilunskyi, I. (2005), "Peculiarities of organizational and economic management of local programs", *Zbirnyk naukovykh prats NADU*, Issue 2, p. 427.
5. Kravchuk, A.A. (2006), "Concept of municipal management and its place in the mechanism of realisation of the public power in Ukraine", *Pravove zhyttia: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku* [The Legal life: a modern condition and development prospects], *Zb. tez nauk. dop. II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. stud. ta aspirantiv (17-18 bereznia 2006 r.* [Collection of theses of scientific reports AI International academic and practical conference of students and post-graduates (on March, 17-18, 2006)], RVV «Vezha» Volyn. derzh. un-tu imeni Lesi Ukrainky, Lutsk, Ukraine, pp. 221 - 222.
6. Sakhanenko, S. (2002), "Municipal and territorial process and problems of its improvement", *Zbirnyk naukovykh prats Ukrainskoi Akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, Vyd-vo UADU, Issue 1. pp. 257-263.
7. Onyshchuk, H.I. (2002), *Problemy rozvytku miskoho kompleksu Ukrainy: teoriia i praktyka* [Problems of development of a city complex of Ukraine: the theory and practice], Kyiv, Ukraine, 439 p.
8. Kravchuk, O. (2006), "Peculiarities of structure of municipal management bodies and issues of their ordering", *Pravo Ukrainy*, no. 10, pp. 119 - 123.